HEMMELIG

(EL)

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

torsdag den 24. juni 1982 kl. 11.3o.

Møtet ble ledet av komiteens formann, Kåre Kristiansen.

Til stede var: Kjell Magne Fredheim, Guttorm Hansen, Kåre Kristiansen, Knut Frydenlund, Gunnar Berge, Alf Bjørnø, Thor Knudsen, Asbjørn Sjøthun, Arnold Weiberg-Aurdal, Jakob Aano, Gunn Vigdis Olsen-Hagen (for Gro Harlem Brundtland), Helen Bøsterud (for Liv Aasen), Per A. Utsi (for Odvar Nordli), Kirsti Grøndahl (for Reiulf Steen), Gunvor Schnitler (for Jo Benkow), Georg Apenes (for Harald U. Lied), Lars Lefdal (for Torstein Tynning), Sigurd Holemark (for Grethe Værnø), Peter Angelsen (for Johan J. Jakobsen), Hanna Kvanmo (for Stein Ørnhøi), Mons Espelid (for Hans Hammond Rossbach).

Dessuten møtte komiteens sekretær Per Kr. Pedersen.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Svenn Stray.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet:

Fra Utenriksdepartementet: statssekretær Eivinn Berg, byråsjef Øyvind Riseng, byråsjef Haakon Hjelde, utenriksministerens konsulent Torbjørn Frøysnes.

HEMMELIG

(EL)

Dagsorden

1. Spørsmål om klagesak mot Tyrkia ved Den Europeiske Menneskerettighetsdomstol.
2. Forlengelse av UNIFIL's mandat.
3. Falklandskrisen.
4. Spørsmål om opprettelse av diplomatisk forbindelse med Vatikanstaten.

FORMANNEN: Møtet i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite er kommet i stand etter innkallelse som er sendt de tilstedeværende representanter.

Jeg tør spørre om det er noen som har noe å bemerke til innkallelsen eller den dagsorden som er satt opp.

Ingen bemerkninger er fremkommet, og det anses godkjent.

Det må som første punkt i dag foretas valg av settesekretær, da komiteens ordinære sekretær er blant dem som har meldt forfall til dagens møte.

Jeg tillater meg å foreslå Kjell Magne Fredheim. Er det noen innvendinger mot at han velges som settesekretær?

Ingen innvendinger er fremkommet, og han anses valgt.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Til dagsordenen! Får jeg bare lov å nevne at jeg i forbindelse med Tyrkia-saken også gjerne vil få ta opp en annen sak som berører det samme land. Jeg kunne kanskje gjøre dette mellom behandlingen av sak nr. 1 og sak nr. 2 på dagsordenen?

FORMANNEN: Utenriksministeren foreslår at man under punkt 1 på dagsordenen ikke bare behandler den klagesak som er oppført, men også en annen sak som vedrører Tyrkia, men som ikke direkte har noe med klagesaken å gjøre.

Er det noen innvendinger mot dette? - Ingen innvendinger er fremkommet, og det anses bifalt.

Sak nr. 1.

Spørsmål om klagesak mot Tyrkia ved Den europeiske menneskerettighetsdomstol.

FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Som det sikkert vil være kjent for de fleste, er det fem land, nemlig Danmark, Nederland, Frankrike, Sverige og Norge, som har konsultert hverandre i spørsmålet om en eventuell klagesak for brudd på menneskerettighetsbestemmelsene i Tyrkia for Den europeiske menneskerettighetskommisjon i Strasbourg. Disse landene er blitt enige om å legge opp til den timeplan at man skulle ta stilling til dette spørsmålet innen utgangen av denne måned.

Etter Regjeringens mening er også de nødvendige juridiske og politiske avklaringer nå gjort, slik at vi fra norsk side mener at det kan fattes et vedtak i saken.

La meg ganske kort få rekapitulere saken:

I den tid som er gått etter den militære maktovertagelsen i Tyrkia i september 1980, har det innen rekken av Europarådets medlemsland bygd seg opp et betydelig krav til regjeringene om å ta skritt til at menneskerettighetssituasjonen i Tyrkia og beretttigelsen av unntakstiltakene som er blitt innført, prøves innen rammen av Europarådet. Jeg minner også

om at Europarådets Parlamentarikerforsamling i sitt møte den 28. februar 1982 vedtok en resolusjon hvor den bl.a. henleder medlemsstatenes regjeringers oppmerksomhet på konvensjonens artikkel 24 og uttaler at adgangen etter denne artikkel til å få påståtte brudd på konvensjonen prøvd av Menneskerettighetskommisjonen, bør benyttes.

Spørsmålet om det faktiske og rettslige grunnlag for en klagesak etter konvensjonens artikkel 24 har i tiden februar - juni 1982 som jeg nevnte, vært gjenstand for en utredning av en embetsmannsgruppe med representanter for Norge, Danmark, Frankrike, Nederland og Sverige. Gruppen er kommet til det resultat at det foreligger et faktisk og rettslig grunnlag for en klagesak. Det anses på det rene at en rekke grunnleggende menneskerettigheter er satt til side av den tyrkiske regjering, og at det i dag neppe er tilstrekkelig grunnlag for å avvike fra konvensjonens bestemmelser. For øvrig understreker gruppen at retten til å avvike fra konvensjonens bestemmelser under ingen omstendigheter gjelder for tortur.

Embetsmannsgruppen fullførte på sitt siste møte i Oslo i dagene 2.-4. juni i år et utkast til klagedokument. Det er forutsetningen at hvert land eventuelt skal inngi sin egen individuelle klage, men at klagedokumentene skal være identiske ikke bare i innhold, men også når det gjelder formuleringen, altså at det faktisk blir innlevert fem helt likelydende klager.

Den danske og den nederlandske regjering har allerede besluttet å inngi klage så snart som mulig, senest 1. juli 1982. Frankrike og Sverige har for kort tid siden meddelt at man også der er rede til å delta i et felles initiativ av de fem samarbeidende land.

Regjeringen har etter en samlet vurdering kommet til at også Norge bør delta i en slik felles aksjon. Det tas derfor sikte på å fatte en regjeringsbeslutning i morgen om at det inngis klage til Den europeiske menneskerettighetskommisjon over den tyrkiske regjerings brudd på bestemmelser i Menneskerettighetskonvensjonen som ble undertegnet den 4. november 1950.

I utkastet til klagedokumentet uttales det at den tyrkiske regjering ved lovgivning og administrative bestemmelser gjør seg skyldig i krenkelse av de rettssikkerhetsgarantier og de sivile og politiske rettigheter som er nærmere omhandlet i konvensjonen. Det gjøres videre gjeldende at det i dag ikke foreligger en

slik nødtilstand som etter artikkel 15 gir adgang til å avvike fra konvensjonens bestemmelser, og at tiltakene under enhver omstendighet går ut over det som er nødvendig, selv om en slik nødstilstand skulle foreligge.

Klagen vil også inneholde påstand om brudd på forbudet mot tortur i artikkel 3.

For å komme utenom bestemmelsene i konvensjonens artikkel 26 om at en klage ikke kan behandles av Kommisjonen før de lokale rettsmidler er uttømt, gjøres det gjeldende at tortur må anses som en administrativ praksis i Tyrkia, og at også den del av klagen som omhandler tortur, således retter seg mot det administrative system. Også denne del av klagen må derfor unntas fra kravet om uttømming av de lokale rettsmidler. Subsidiært gjøres det gjeldende at selv om tortur ikke skulle anses som en administrativ praksis, kan man ikke kreve uttømming av de lokale rettsmidler. Det er nemlig lite sannsynlig at klager over tortur vil bli behandlet objektivt og på en effektiv måte av de lokale domstoler, da disse ikke kan anses for å ha en uavhengig stilling i forhold til de politiske og militære myndigheter. Å komme utenom kravet om uttømming av de lokale rettsmidler er den første store vanskelighet man vil stå overfor i en eventuell klagesak mot Tyrkia. Denne vanskelighet vil man i tilfelle møte allerede på sakens første stadium, nemlig når Kommisjonen skal vurdere om den kan anta klagen til behandling.

Når det gjelder den tyrkiske reaksjon på en slik klage, er det nokså sannsynlig at klagen vil medføre at Tyrkia trekker seg ut av Europarådet. Man kan heller ikke utelukke at det vil medføre politiske skadevirkninger i vårt bilaterale forhold til Tyrkia. Likeledes er det en mulighet for at det kan få visse økonomiske skadevirkninger, selv om det økonomiske samkvem mellom Norge og Tyrkia er relativt begrenset. Også andre bilaterale forbindelser vil kunne bli skadelidende. Samholdet og samarbeidet innenfor NATO kan også bli negativt berørt. Fra amerikansk side er det underhånden gitt uttrykk for særlig bekymring over dette siste aspektet.

Regjeringen er også klar over - det har jeg for øvrig nevnt for dere tidligere i dette forum - at vi løper en risiko for at en klagesak vil kunne føre til at det blir en hardere linje overfor opposisjonelle, og at det blir vanskeligere kår for menneskerettighetene i Tyrkia på kort sikt.

Det er også blitt hevdet at et saksanlegg på dette tidspunkt vil kunne få negative følger for den pågående demokratiseringsprosess.

For at det ikke skal kunne sies at jeg har stukket noe under stol, og at komiteen ikke har vært fullt orientert om alle de seneste ting som har løpt inn i denne saken, synes jeg også det er riktig å nevne at vi for noen dager siden fikk en rapport fra vår ambassade i Ankara som jeg vil referere for dere. Det står i denne rapporten:

"Ambassaden ble 11/6 oppsøkt av Bilsay Koruc, som er tidligere statssekretær og leder for den statlige planleggingsorganisasjon under siste Ecevit-regjering. Koruc, som er utdannet i Norge, vil være kjent bl.a. for stortingsrepresentant Liv Aasen, som hadde en samtale med ham under Europarådets parlamentarikerbesøk i Ankara i januar d.å.

Koruc sa at anledningen til besøket var de fem lands forberedelser til klagesak mot Tyrkia for Menneskerettighetskommisjonen, et initiativ han mente hadde vært riktig. Han hadde forstått at klagen kunne bli sendt når som helst. Dette hadde vakt bekymring i den politiske krets han tilhørte, fordi man anså tidspunktet som svært ubeleilig. Etter å ha diskutert saken med flere andre, hadde han påtatt seg å oppsøke ambassaden for å si fra om at en stevning ikke burde foretas nå. Den viktigste grunnen til dette var at i tiden frem til slutten av august vil de øverste militære møtes regelmessig for å diskutere de årlige beordringer og forfremmelser. I denne perioden vil helt sentrale posisjoner bli avgjort, og det resultat som fremkom, ville bli avgjørende for utviklingen innad i tiden fremover. Ved å anmelde klagen omtrent samtidig med at denne prosessen tok til, kunne man neppe unngå å styrke den harde fløy blant de militære, og man kunne dermed komme i den situasjon at fremme av klagen ville influere negativt på atmosfæren i Tyrkia. Koruc mente derfor at man burde utsette en eventuell kunngjøring om saksanlegg til de militære disposisjoner var overstått.

På spørsmål om hva han mente om en modell med kunngjøring av prinsippvedtak nå og innlevering av klagen senere, f.eks. i november, sa Koruc at en slik fremgangsmåte ville kunne være et alternativ. Man måtte i så fall vokte seg for å presentere det hele som et ultimatum, eller offentlig knytte vilkår til utsettelsen, fordi regjeringen da måtte vise at den ikke bøyer seg for press.

Koruc stilte seg for øvrig tvilende til at Tyrkia vil forlate Europarådet dersom det ble sak.

Han hadde mer tro på en bilateral reaksjon."

Så langt om Koruc.

Det heter videre i rapporten fra ambassaden:

"Jeg hadde samme dag en samtale med den kjente menneskerettighetsforkjemper Mumtaz Soysal, som i sin faste spalte i avisen "Milliyet" flere ganger har tatt til orde for at Tyrkia bør akseptere en sak for Kommisjonen. Professor Soysal er for øvrig nylig blitt tiltalt for en artikkel han skrev i 1980. Også Soysal mente det ville være uheldig å foreta stevningen nå. Som hovedgrunn oppgav han i likhet med Koruc faren for negativ innvirkning på de forestående militære disposisjoner. Disposisjonene var i år spesielt viktige fordi man nå gikk inn i en avgjørende fase i demokratiseringsprosessen. Soysal mente videre at en beslutning om saken nå ville skape problemer for årets økonomiske bistand til Tyrkia. Stilt overfor en rekke slike faktorer, inklusiv Irak-Iran-konflikten, krigshandlingene i Libanon og usikkerheten i forhold til Hellas, ville man risikere at de militære følte seg trengt opp i et hjørne. Han rådet derfor til at man gikk forsiktig frem.

Soysal, som kjente til den svenske formelen, mente at denne kunne være brukbar, men at den stilte krav til presentasjonsform. Han mente man ved offentliggjørelsen av prinsippbeslutningen eventuelt burde si at klagen først ville bli inngitt på et senere tidspunkt, og at man i mellomtiden ville samle mer materiale."

Så langt om Soysal.

Videre står det i rapporten:

"I en nylig samtale med den svenske ambassadør gav Ecevit uttrykk for at det gjaldt å opprettholde press og samtidig beholde Tyrkia i Europarådet. Angående de svenske tanker om å bruke anmeldelse som et damoklessverd og stille vilkår om forbedringer på menneskerettighetsområdet, hadde Ecevit sagt at "This is just the policy I have advocated". Ecevit hadde gitt uttrykk for at det ville være tragisk om Tyrkia brøt med Europarådet. En slik beslutning kunne bli ugjenkallelig. Samtidig mente han det var en viss mulighet for at amerikanerne kunne overtale generalene til å bli."

Så langt rapporten fra ambassaden i Ankara. Jeg syntes det var riktig at man fikk kjennskap til dette.

Slik som forholdene nå ligger an med alt det som de fem samarbeidende land er blitt enige om, og også med tanke på Europarådets troverdighet når det gjelder beskyttelse av menneskerettighetene, synes Regjeringen at man ikke kan la denne saken ligge lenger, og vi vil anbefale at man bringer saken inn for Menneskerettighetskommisjonen som et felles initiativ.

Det er forutsetningen at de fem land skal ha en samordnet offentliggjøring av beslutningen om klagesak, og man tar sikte på at offentliggjøring skal skje like etter at saken er innlevert den 1. juli i år.

Dette er selvfølgelig et bimoment, men det er blitt sagt fra flere av de andre landene at de legger meget stor vekt på at dette presenteres samtidig i alle fem land den 1. juli. Jeg må derfor innstendig be om at man ikke lar noe lekke ut fra dette møte om det som Regjeringen her tilrår - og som vi ut fra det vi vet om innstillingen hos de forskjellige, regner med at Regjeringen vil gjøre - altså at man ikke meddeler dette til noen, slik at vi ikke kan bebreides at vi har sluppet nyheten om denne sak ut før det tidspunkt de fem land er blitt enige om.

(KL) FORMANNEN: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen om denne sak, som jo er kjent for komiteens medlemmer fra en del tidligere behandlinger.

Ordet er da fritt for dem som måtte ønske å ytre seg om saken.

GUTTORM HANSEN: Jeg vil bare si at Arbeiderpartiets fraksjon selvfølgelig slutter opp om Regjeringens standpunkt.

Så vidt jeg kan skjønne, vil Regjeringen, slik denne saken har utviklet seg i tiden etter de foretatte voteringer i Stortinget, nå ha et enstemmig storting bak seg i denne sak.

THOR KNUDSEN: Bare to spørsmål:

Det ene er: Har de øvrige fire staters ambassader fått tilsvarende henvendelse som den norske?

Det annet er: Hvilket konkret og substansielt belegg er det for å si at Tyrkia i dette tilfelle vil gå ut av Europarådet?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: I den del av rapporten fra vår ambassade som jeg leste opp, ble det referert til at Ecevit hadde snakket med den svenske ambassadør. Jeg har ikke fått noen direkte underretning om at det er tilflytt de andre fire lands ambassader tilsvarende synspunkter som til den norske. Men jeg anser det som temmelig opplagt at det er det.

Når det gjelder vår formodning om at Tyrkia kommer til å gå ut av Europarådet som følge av saksanlegget, bygger vi på det som er sagt av den tyrkiske utenriksminister, bl.a. i samtaler med de fem lands ambassadører. Men som tidligere nevnt, var altså den tidligere statssekretær av en annen oppfatning.

Jeg tror imidlertid man kan si at de uttalelser som er falt fra tyrkisk side, har vært formulert slik at Tyrkia i og for seg har en mulighet for å la være å trekke seg ut av Europarådet, men vi har vurdert det slik at det er overveiende sannsynlig at det vil bli gjort.

FORMANNEN: Jeg har et ganske kort spørsmål:

(KL) Er det på det rene at regjeringene i de øvrige fire land som har deltatt i drøftelsene, har avklart dette rent parlamentarisk i sine respektive land, slik at det på det nåværende tidspunkt ikke er noen tvil om at det regjeringene og utvalgets medlemmer har gått inn for, også blir vedkommende regjeringers endelige standpunkt?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Vi har ikke bedt om noen redegjørelse for hvilken konstitusjonell prosedyre de øvrige land har. Siden dette bringes opp, vil jeg imidlertid få si at det er helt på det rene at Nederland og Danmark allerede har truffet sin beslutning, så der er saken grei.

Jeg har personlig talt med den svenske utenriksminister og fått bekreftet at Sverige går med under forutsetning av at de fire andre land gjør det.

Vi har videre gjennom den franske ambassadør i Oslo fått meddelelse om at Frankrike er rede til å gå sammen med de fire andre på den måten som jeg har skissert. For å være helt på den sikre siden forsøkte jeg i går å ringe til den franske utenriksminister, men han var i utlandet og kommer ikke hjem igjen før på ettermiddagen i dag. Jeg vil ringe til ham i dag igjen for å få bekreftelse fra høyeste hold. Jeg syntes imidlertid ikke at vi kunne utsette dette møte til den samtalen hadde funnet sted, særlig fordi den franske ambassadør har meddelt oss det. Men jeg har som sagt bestemt meg for å kontakte den franske utenriksminister i ettermiddag for å få det bekreftet direkte fra ham selv.

HANNA KVANMO: Jeg vil bare slutte meg til det Guttorm Hansen sa. Jeg er meget tilfreds med det Regjeringen nå gjør.

FORMANNEN: Flere har ikke meldt seg.

Jeg gir ordet til utenriksministeren til den andre sak han ville ta opp i forbindelse med sak nr. 1.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Jeg vil redegjøre for en annen sak som gjelder vårt forhold til Tyrkia, som normalt overhodet ikke ville blitt tatt opp, men som jeg under omstendighetene synes det er riktig å nevne for komiteen.

(KL) Saken er at Kongsberg Våpenfabrikk for en del år siden solgte 53 Penguin MK-1-raketter til den tyrkiske marine. I henhold til salgsavtalen har Kongsberg Våpenfabrikk forpliktet seg til å yte fremtidig teknisk assistanse, vedlikeholdstjenester og reservedeler for en periode av 10 år. Likeledes har Kongsberg Våpenfabrikk forpliktet seg til å invitere den tyrkiske marine til å delta i programmer vedrørende Penguin-materiell på like fot med andre kunder. Derfor har Kongsberg Våpenfabrikk tilbudt Tyrkia å delta i et modifikasjons- og vedlikeholdsprogram sammen med det norske sjøforsvar.

Dette ville ha vært en helt kurant affære hvis vi ikke nå hadde vært i akkurat dette spesielle forholdet til Tyrkia. Regjeringen er imidlertid av den oppfatning at dette må gå sin gang etter avtalen. Det ville være et brudd på kontrakten hvis vi gjorde noe annet. Det ville dessuten sette vår troverdighet som samarbeidspartner når det gjelder slike programmer innenfor NATO, i fare. Også av den grunn mener vi derfor at dette må gjøres.

Det kan også nevnes at det planlagte program for så vidt kan sammenlignes med den overhaling og oppdatering av Sidewinder-rakettene som tidligere ble utført for Tyrkia av Raufoss Ammunisjonsfabrikker, og som, i motsetning til luftvernkanonene, ikke ble holdt tilbake. Luftvernkanonene var en gave, og man mente at de kunne holdes tilbake som et tegn på at vi var misfornøyd med forholdene i Tyrkia. Men det kontraktsmessige utførte man, og det mener vi at vi også må gjøre denne gang.

Det er de momentene som jeg nå har nevnt, som er utslagsgivende for vårt standpunkt. Jeg vil imidlertid for fullstendighetens skyld også nevne at selve dette vedlikeholdsprogrammet ikke betyr så rent lite for Kongsberg Våpenfabrikk. Det er et vedlikeholdsprogram som det skal betales 36 mill. kr. for. I tillegg til at dette sikrer våpenfabrikken ønsket beskjeftigelse, vil vedlikeholdet av våre egne Penguin-raketter bli rimeligere når dette kan utføres i en slik større sammenheng. Men, som sagt, dette er bare bimomenter. Det er de kontraktsmessige forpliktelser og dette at vi vil komme i en meget vanskelig situasjon troverdighetsmessig sett i forhold til NATO dersom vi skulle bryte den inngåtte avtale, som er avgjørende for at Regjeringen har funnet at vi må gå videre med dette, selv om det i den foreliggende situasjon kanskje er noe ubehagelig.

FORMANNEN: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen.

Ordet er fritt til eventuelle kommentarer og spørsmål.

(KL) HANNA KVANMO: Jeg vil bare gjøre oppmerksom på at vi gikk mot salget av de 53 Penguin-rakettene da saken var oppe i Stortinget i hemmelig møte.

Jeg kan ikke se noen grunn til at man skal fortsette med dette vedlikeholdsprogrammet, selv om det er noen arbeidsplasser involvert. Det gikk jo 80 arbeidsplasser tapt ved Jernverket på grunn av Argentina-boikotten.

GUTTORM HANSEN: Dette er jo en sak som ikke var slått opp på kartet. Jeg antar derfor at når utenriksministeren nå legger den fram, er det for at vi skal være orientert om saken og ikke for å be om konsultasjoner.

Personlig kan jeg ikke i en sak som denne verken forplikte eller gi noe råd til Regjeringen. Jeg bare tar til etterretning det som Regjeringen her har meddelt, uten dermed å ha tatt noe standpunkt.

FORMANNEN: Jeg konstaterer for min del at det var naturlig at utenriksministeren gav komiteen denne redegjørelse fordi denne sak gjelder det samme land som vi allerede har gjort et ganske vesentlig vedtak vedrørende, og fordi disse to ting faller helt sammen i tid.

Jeg er enig med utenriksministeren og Guttorm Hansen i at dette er en sak for Regjeringen, og jeg for min del tar den også til etterretning.

Jeg har imidlertid lyst til å gå et skritt videre og si at jeg ut fra den redegjørelsen vi har fått, og den kjensgjerning at vi her har en traktatsmessig forpliktelse, ikke har noe å bemerke til den konklusjon som utenriksministeren synes å ville trekke i saken.

Er det andre som ber om ordet til denne saken? - Hvis ikke, konstaterer jeg at punkt 1, med den tilleggsredegjørelse vi nå har fått, er ferdigbehandlet. Vi går så over til punkt 2.

Sak nr. 2.

Forlengelse av UNIFIL's mandat.

FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksminister Stray.

(KL) UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Den israelske invasjon i Libanon som begynte den 6. juni i år, har, som vi alle vet, skapt en ytterst alvorlig situasjon, først og fremst i Libanon, men også i Midtøsten som helhet. Det israelske angrepet innebærer en betydelig fare for de videre fredsbestrebelser og utgjør en trussel mot FNs fredsbevarende virksomhet i slike kriseområder.

Regjeringen er av den oppfatning at en løsning på situasjonen i Libanon må bygge på Sikkerhetsrådets resolusjon 509, som ble enstemmig vedtatt den 6. juni i år. I denne resolusjonen kreves det at Israel øyeblikkelig og betingelsesløst trekker tilbake sine styrker fra Libanon, og alle parter pålegges øyeblikkelig og samtidig å innstille all militær virksomhet i Libanon og over den libanesisk-israelske grense.

Den militære og politiske situasjonen i Libanon er i øyeblikket svært uklar. Israel kontrollerer kystveien fra grensen og frem til Beiruts sørlige utkanter. Videre har Israel rykket frem langs en akse i fjellområdene inne i landet og fra denne akse nådd frem til hovedveien Beirut - Damaskus. Vi vet at de også har nådd frem til presidentpalasset utenfor Beirut og til det falangistkontrollerte Øst-Beirut. Endelig har Israel tatt over den strategisk viktige Beaufort-festningen. Selve festningsverkene er fra korstogstiden, så den strategiske beliggenhet har mer betydning enn selve festningsverkene.

Det er uklart i hvilken grad PLO er militært svekket som følge av fiendtlighetene. PLO menes å ha militærenheter på 2 500 - 3 000 mann intakt i Beka'a-dalen og muligens 1 500 mann bak de israelske linjer i skog- og fjellområdene i Sør-Libanon. Resten, ca. 8 000 - 10 000 mann,er innesluttet i Beirut.

Det er som kjent også syriske styrker i Libanon. Det er nå i det vesentlige konsentrert i Beka'a-dalen og i Nord-Libanon. Syriske spesialstyrker har deltatt sammen med palestinske styrker i kampene umiddelbart sør for Beirut. Dersom det ikke lykkes å bringe kamphandlingene til opphør, er det fremdeles en reell mulighet for en større væpnet konfrontasjon mellom Israel og Syria. Dette vil naturligvis i betydelig grad kunne øke faren for å utløse en ytterligere større internasjonal krise.

Etter at israelske stridsvogner hadde omringet presidentpalasset, nedsatte Libanons president, Elias Sarkis, en nasjonal redningskomite med representanter fra viktige politiske grupperinger på begge sider av det politiske hovedskillet i Libanon. Det virker imidlertid som om de libanesiske parter i konflikten står like langt fra hverandre nå som de gjorde før invasjonen begynte, og arbeidet i den nasjonale redningskomite synes langt på vei å ha gått i stå.

(IL) Det eneste komiteen hittil har blitt enig om, er följende:

1) Med stötte fra USA å söke å oppnå en ny generell våpenhvile.

2) Anmode israelerne om å trekke seg 5 km tilbake fra Beirut og fra presidentpalasset i Baabda utenfor Beirut.

3) Fortsette kontakten med PLO.

FNs Sikkerhetsråd besluttet 18. juni midlertidig å forlenge UNIFIL-styrkens mandat for 2 måneder. På bakgrunn av den situasjonen den israelske invasjonen har skapt, gir Sikkerhetsrådet UNIFIL fullmakt til å gi økt prioritet til humanitært hjelpearbeid og til å beskytte sivilbefolkningen. Alle de berörte parter oppfordres til å samarbeide fullt ut med UNIFIL i gjennomföringen av styrkens oppgaver.

Norge har sammen med de andre troppebidragsytende land bidratt til arbeidet med utformingen av vedtaket i Sikkerhetsrådet. Det er særlig grunn til å være tilfreds med at det er tatt inn henvisninger som innebærer at alle parter omgående skal stanse alle krigshandlinger, at de israelske styrker omgående og betingelseslöst skal trekkes tilbake og at UNIFIL-styrkene skal gi økt prioritet til humanitært hjelpearbeid. Selv om UNIFIL-styrken for tiden ikke er i stand til å gjennomföre sine oppgaver, spiller de en viktig rolle i anstrengelsene for å unngå en forverring av situasjonen. Den midlertidige forlengelsen gir også partene bedre tid til å söke å komme fram til mer varige ordninger.

Regjeringen vil derfor innstille på at de norske styrkene får forbli der nede i de ytterligere to månedene som er den midlertidige forlengelse av mandatet.

FORMANNEN: Takk for redegjörelsen. Jeg gir ordet fritt til ytringer om saken.

HANNA KVANMO: Jeg har först et spörsmål. Er det nå klart at UNIFIL-styrkene vil få drive humanitær hjelp i Libanon? Det har jo vært motstridende meldinger i norske aviser.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Det er ingen tvil om at det i enkelte perioder har vært lagt hindringer i veien, men mitt inntrykk er at den situasjonen er noe bedre nå.

(IL) Statssekretær Eivinn Berg: Det legges ingen hindringer i veien for den humanitære virksomhet som drives innenfor UNIFILs område der hvor styrken nå er utplassert. Det er helt sikkert. Og israelerne har forsikret at de vil samarbeide med UNIFIL-styrken når det gjelder gjennomföringen av det humanitære hjelpeprosjekt. Så langt er alt klart.

Det vi ennå ikke har fått full klarhet i, er hvorvidt våre styrker skal få lov til å drive humanitær hjelpevirksomhet utenfor de områder de har vært innsatt i. Det har også vært et önske fra den norske bataljon å gjöre dette.

HANNA KVANMO: Kan jeg få stille et spörsmål. Hvilke midler har styrkene til å drive humanitær hjelpevirksomhet? Er det stilt midler til disposisjon fra norsk side?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Rent fysisk har de naturligvis de redskaper de har der, men vi er også innstilt på at i den utstrekning de kan gjennomföre humanitær virksomhet, skal det ikke stå på penger hvis det er det det er tale om.

GUNNAR BERGE: Det er kommet inn rapporter fra den norske Palestina-komiteen som har oppholdt seg i Libanon. De har gitt nokså bekymringsfulle beskrivelser til pressen, og så vidt jeg vet, har de også orientert Utenriksdepartementet spesielt om israelernes behandling av krigsfanger og for övrig kanskje også av sivilbefolkningen.

Jeg lurer på om utenriksministeren sitter inne med informasjoner som kan bekrefte eller eventuelt modifisere disse beskrivelsene slik de er kommet til uttrykk i massemedia her hjemme?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Du tenker på den legen og sosialarbeideren det har vært snakk om?

GUNNAR BERGE: Ja, det er de to jeg tenker på.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: For det förste er det ikke riktig at de tilhörer Palestina-komiteen, men derimot Palestinafronten. Palestinafronten og Palestina-komiteen er to forskjellige organisasjoner.

(IL)

Det var statssekretær Berg som talte med dem i Utenriksdepartementet. Så vidt jeg vet, sa de vel omtrent det samme under konferansen i Utenriksdepartementet som de har sagt i offentligheten. Rent tilfeldigvis var det en representant fra den israelske regjering som var på besök i Norge, som også hadde foretrede. Han er medlem av Knesset, men er i denne sammenheng vel nærmest å oppfatte som en regjeringsrepresentant. Han benektet at disse meldingene kunne være riktige. Noe mer utover det har vi ikke for öyeblikket, så vidt jeg vet. Der vil jeg be statssekretær Berg, som er leder av dette Libanon-utvalget som vi har, om han vil gi noen kommentarer.

STATSSEKRETÆR EIVINN BERG: Bare en meget kort merknad.

Når det gjelder de öyenvitneberetningene vi har fått, bl.a. fra de to fra det medisinske teamet som har vært der nede i samarbeid med Palestinafronten, og de informasjoner vi fikk i går fra Björn Egge i Röde Kors og fra generalsekretær Bergan i Redd Barna, er det ingen tvil om at alle disse informasjonene går i retning av å bekrefte at de materielle ödeleggelsene, de fysiske ödeleggelsene som följe av krigsoperasjonene er meget betydelige. Særlig er de tre kystbyene Tyr, Sidon og Damour sterkt skadet, og det gjelder spesielt Damour. Dette berörer også flyktningleirene i nærheten av disse byene. Vi har all grunn til, synes jeg, å registrere og ta til etterretning de beretningene vi har fått med hensyn til den behandling våre egne folk har vært utsatt for. Det er ingen grunn til å betvile gehalten i disse informasjonene, så vidt jeg kan se. Vi har sagt at vi vil vurdere alle disse informasjonene mot hverandre, også på bakgrunn av de informasjoner vi etter hvert i stigende omfang får fra våre ambassader i Beirut og Tel Aviv. Vi er derfor foreløpig litt forsiktige med å trekke noen endelig konklusjon med hensyn til det som har skjedd, også med hensyn til det som har skjedd i forhold til Geneve-konvensjonen.

FORMANNEN: Når det gjelder det siste spörsmål som har vært reist, vil jeg föye til et spörsmål, om Regjeringen har dröftet det spörsmål som også har vært en del ventilert i pressen - og som vel heller ikke Israel er fremmed overfor - nemlig å få nedsatt en granskningskommisjon i dette området for å gå noe lenger ned i materien for å få vite hva som har hendt?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Nei, det har ikke vært dröftet at Regjeringen skulle oppnevne en granskningskommisjon.

FORMANNEN: Jeg mener om Regjeringen har dröftet å ta opp det spörsmålet i internasjonal sammenheng?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Ja, det er en sak det kan være rimelig at man dröfter å ta opp i FN, om FN skulle nedsette en granskningskommisjon. Vi har ikke gjort det hittil, men det kan overveies.

La meg bare nevne, siden disse spörsmål har vært reist, at det likevel er visse tegn som heldigvis tyder på at meldingene om hvor mange som er drept, er betydelig overdrevet. Det tror jeg man nok må kunne si.

(LR)

FORMANNEN: Er det flere spørsmål til utenriksministeren i denne saken?

THOR KNUDSEN: Jeg har et spørsmål i tilknytning til dette.

Kan det sies at situasjonen der nede er slik at evakueringsmulighetene for våre styrker ikke er forverret?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Det tror jeg man må kunne si.

HANNA KVANMO: Som en meningsytring vil jeg si at jeg synes Regjeringen har taklet denne situasjonen meget bra. Når det etter disse to måneder blir spørsmål om UNIFIL-styrkenes mandat skal forlenges, eller om man skal etablere en internasjonal styrke som ikke hører inn under FN, går jeg ut fra at vi blir konsultert på nytt.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Det er klart. Det vil vi komme tilbake til.

FORMANNEN: Flere har ikke bedt om ordet, og sak nr. 2 på dagsordenen er ferdigbehandlet.

Sak nr. 3.

Falklands-krisen.

FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksminister Stray.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Som kjent overgav de argentinske styrker seg til de britiske styrker den 14. denne måned etter at krigen hadde vart i 10 uker. Ialt 14 800 argentinske krigsfanger ble tatt, hvorav en stor del allerede er repatriert til Argentina.

Storbritannia har forsøkt å få en garanti

(LR) fra militærjuntaen i Buenos Aires om at alle fiendtligheter i Syd-Atlanteren vil bli innstilt, men en slik garanti er foreløpig ikke gitt. Storbritannia vil trolig av den grunn holde tilbake en del av krigsfangene, i første rekke offiserene.

President Galtieri ble som følge av nederlaget tvunget til å gå av. Det har vært en del tautrekking om hvem som skulle erstatte ham innen de væpnede styrker. Det er nå på det rene at general Reynaldo Bignone vil bli utnevnt til ny president 1. juli dette år. Dette skjer, så vidt jeg kan forstå, uten støtte fra marinen og flyvåpenet, som har vært innstilt på utnevnelse av en sivil president, og de to våpengrener har nå trukket sine representanter fra juntaen, slik at bare hæren er direkte representert der. Flyvåpenet og marinen har også krevd at man innen de første måneder av 1984 skal avvikle militærstyret og gå over til et demokratisk styresett. Dette er også foreløpig programmet, men det er naturligvis aldri godt å vite hvordan det går. Noen avklaring på Argentinas holdning til Falklandsspørsmålet kan man i alle fall ikke forvente å få før etter at den nye president har overtatt sitt embete.

På britisk side har statsminister Thatcher uttalt at man ikke vil forhandle med Argentina om Falklandsøyene. Hun fremholder som den viktigste oppgave nå å gjenoppbygge det som ble ødelagt, og sørge for beboernes sikkerhet. Hun har videre gitt uttrykk for at innbyggerne vil få økt selvstyre, men at Storbritannia vil sørge for øyenes sikkerhet, eventuelt sammen med USA og et eller flere latinamerikanske land.

Kilder som står statsminister Thatcher nær, har avvist mulighetene for en løsning via FN. Det er imidlertid delte meninger innen regjeringen og innen regjeringspartiets underhusgruppe om Falklandsøyenes fremtid, men det regnes med at statsministerens syn vil få full tilslutning når saken er gjennomdrøftet og skal tas opp til avgjørelse.

Gjenerobringen av øygruppen har kostet ca. 250 britiske liv, og det regnes med at militæroperasjonen har kostet 5,5 milliarder kr. Det er på bakgrunn av disse store tap man må forstå den harde linje innen den britiske regjering og den avvisende holdning til forhandlinger med Argentina. For, som man sier: Hvorfor skulle Storbritannia etter å ha ofret menneskeliv og ressurser innlate seg på noe som umulig kan være i overensstemmelse med britiske interesser?

(LR) Det var for å øve press på Argentina for å få landet til å etterkomme Sikkerhetsråds-resolusjon 502 at Norge innførte økonomiske sanksjoner mot Argentina, på samme måte som EF-landene, og for øvrig også Kanada, Australia og New Zealand.

Når de argentinske styrker nå har overgitt seg, og det er inngått avtale om våpenhvile på Falklandsøyene, har Norge sammen med flertallet av EF-landene suspendert sanksjonene. Danmark har opphevet sanksjonene. Jeg kan for øvrig nevne at også Kanada har suspendert sanksjonene, mens de i Storbritannia fortsatt er i kraft. Argentina har iallfall foreløpig ikke opphevet eller suspendert mottiltakene. EF-landene skal ha avtalt å gjeninnføre restriksjonene dersom fiendtlighetene ikke opphører. Nytt vedtak må i så fall fattes, og Danmark vil måtte vedta en ny lov.

Det gjenstår å finne en varig politisk ordning på det underliggende spørsmål om Falklandsøyenes fremtidige status. Etter Regjeringens syn kan dette bare skje gjennom forhandlinger, og det påligger partene et særlig ansvar for at disse kommer i gang så snart forholdene gjør det mulig. Men realistisk sett må man vel regne med at det vil ta noen tid før atmosfæren partene imellom blir slik at forhandlinger kan komme i gang.

FORMANNEN: Er det spørsmål eller kommentarer til denne redegjørelsen?

GUTTORM HANSEN: Jeg vet ikke om jeg var uoppmerksom et øyeblikk. Jeg oppfattet det slik at den norske regjering har suspendert sanksjonene. Men de vil ikke bli opphevet?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: De vil bli opphevet, men loven eksisterer.

GUTTORM HANSEN: Man kommer altså tilbake til spørsmålet om opphevelse av loven.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Ja, akkurat.

(LR) FORMANNEN: Flere har ikke meldt seg, og vi tar denne sak til etterretning.

Sak nr. 4.

Spørsmål om opprettelse av diplomatiske forbindelser med Vatikan-staten.

FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksminister Stray.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Dette er i og for seg ikke noen betydningsfull sak. Vi hadde vel ikke tatt den opp hvis det ikke var fordi det skulle være møte likevel, men jeg synes det er riktig å nevne dette nå.

På det siste nordiske utenriksministermøtet ble det enighet om at Danmark, Sverige og Norge, som ikke har diplomatisk forbindelse med Vatikanet, mens Finland og Island har det, og har hatt det en del år, burde åpne slik forbindelse. Grunnen er at religiøse forhold og kontakter spiller en stadig viktigere rolle i internasjonal sammenheng. Man kan peke på utviklingen i Øst-Europa, deler av Midt-Østen og fremfor alt i Latin-Amerika. Utviklingen har vist at det er mer ønskelig enn tidligere å nyttiggjøre seg Vatikanets omfattende kontakter og informasjonsnett i ulike deler av verden, særlig i de deler som jeg allerede har nevnt.

Det kan også pekes på at Vatikanet har spilt en aktiv rolle i prosessen vedrørende konferansen om sikkerhet og samarbeid i Europa. Forholdet er imidlertid at dersom man skal kunne dra full nytte av Vatikanets omfattende informasjonsmateriale og de vurderinger av internasjonale spørsmål som der finner sted, er det påkrevd med en formell diplomatisk forbindelse. Vi er derfor innstilt på, på samme måte som Danmark og Sverige, å opprette en slik forbindelse. Men for å berolige dem som måtte være engstelige for omkostningene: Det er ikke meningen at vi skal ha noe eget kontor eller en ambassadør i Vatikanet. Det ordnes på den måten at enten får vår ambassadør i Sveits denne oppgaven, eller det blir en mann som er stasjonert i Utenriksdepartementet. Hva som vil være det beste, er ikke helt klart ennå.

(LR)

FORMANNEN: Er det noen som ønsker å stille spørsmål om vår diplomatiske forbindelse med Vatikanet?

Det ser ut til at alle er fornøyd med den redegjørelse vi har fått om det spørsmålet, og jeg regner denne saken som ferdigbehandlet.

Er det noen som har ytterligere spørsmål? - Det ser ikke slik ut. Jeg takker utenriksministeren for hans redegjørelser, takker for fremmøtet og erklærer møtet for hevet.

Møtet hevet kl. 12.35.